VIKIPEEDIA

Palanga Merevaigumuuseum

Palanga Merevaigumuuseum (leedu keeles *Palangos gintaro muziejus*) on Leedus Palangas asuv Leedu Kunstimuuseumi haru, kus eksponeeritakse merevaiku. Muuseum asub 19. sajandist pärinevas Palanga mõisa peahoones ja seda ümbritseb Palanga botaanikaaed. Merevaigu kollektsioon koosneb umbes 28 000 objektist, millest umbes 15 000 sisaldab merevaiku tardunud putukaid, ämblikke või taimi.[1] Välja on pandud umbkaudu 4500 museaali, paljud neist ehted või muu kunst.[2]

Merevaigus tardunud putukad

Sisukord

Ajalugu ja taust

Baltimaade rannikualad on juba eelajaloolistest aegadest olnud Euraasia merevaigukaubanduse tooraine allikad ja neid mööda kulges Merevaigutee. Juodkrantė lähedalt leiti 19. sajandil neoliitikumist pärit merevaigust artefakte, mis 20. sajandi jooksul aga kaduma läksid.[3] Leedu mütoloogial, folklooril ja kunstil on pikaajalised seosed merevaiguga. Jūratė ja Kastytise legend räägib Läänemere all asunud paleest, mille purustas piksejumal Perkūnas. Randa uhutud merevaik olevatki selle palee tükid.[2]

Palanga Merevaigumuuseum asub Tyszkiewiczite lossis

Merevaigu töötlemisega tegelevad töökojad tekkisid Palangasse 17. sajandil. Sellega tegelevad gildid tegutsesid ka Brugges, Lübeckis, Gdańskis ja Königsbergis. Palangast kujunes 18. sajandi lõpuks Venemaa Keisririigi merevaigutööstuse keskus. Enne Esimest maailmasõda toodeti Palangas umbes 2000 kilogrammi toormerevaiku aastas.[2]

Feliks Tiskevicius, Ruteenia ja Leedu aadlik, kelle suguvõsa juured olid Palangas, ehitas 1897. aastal Palangasse uusrenessanss-stiilis lossi, kus tänapäeval asub Palanga Merevaigumuuseum.[4] Lossi arhitekt oli sakslane Franz Heinrich Schwechten. Pärast Esimese ja Teise maailmasõja vapustusi oli loss lagunemas.[5] See restaureeriti 1957. aastal arhitekt Alfredas Brusokase plaanide järgi.[6] Muuseum liideti 1990. aastatel Leedu Kunstimuuseumiga ja jätkab siiani laienemist.[7]

Eksponaadid

Väljapanek hõlmab 15 ruumi ja katab umbkaudu 750 ruutmeetrit. Lossiga ühendatud kabelis paikneb ajutine näitus. Väljapanek on jagatud teaduse, kultuuri ja kunstiga seotud teemade vahel.[2]

Päikesekivi, üks suuremaid merevaigu tükke Euroopas

Esimesel korrusel paiknev näitus kirjeldab merevaigu tekkimist ja koostist. Balti alade merevaik pärineb Fennoskandiast Eotseeni ajastul, 40–45 Ma, voolanud jõgede deltade setetest.[2] Kirjeldatakse protsessi, mille käigus puuvaik läbi mikroorganismide tegevuse, oksüdatsiooni ja polümerisatsiooni muutub merevaiguks. Muuseumi kollektsiooni kuulub ka suuruselt kolmas merevaigutükk Euroopas, "Päikesekivi". See kaalub üle 3,5 kilogrammi ja see on kahel korral langenud varaste saagiks.[8]

Kultuuri ja kunstiväärtusega objektide hulgas on muuhulgas 15. sajandist pärit sõrmus, 16. sajandist pärit rist ja ehteid möödunud neljast sajandist.[2] Väljapanekul on ka sigaripitse, ehtekarpe ja roosikrantse. Kadunud neoliitikumi aegsetest artefaktidest on arheoloogide poolt valmistatud koopiad. Näitusel on ka moodsa kunsti näiteid, teiste seas ka Leedu kunstnike Horstas Taleikise, Dionyzas Varkalise, Jonas Urbonasi tööd.[9]

Viited

1. PALANGA BOTANICAL PARK: SCULPTURES, PLACES OF INTEREST (http://www.pgm.lt/Kulturos_paveldas/places_interest.en.htm). Kasutatud 25. oktoober 2012
2. Antanas Tranyzas THE AMBER MUSEUM OF PALANGA (http://samogitia.mch.mii.lt/LANKYTINOS_VIETOS/ambermus.en.htm). Kasutatud 25. oktoober 2012
3. PALANGA BOTANICAL PARK (http://www.pgm.lt/Parkas/pal_bot_park.en.htm). Kasutatud 25. oktoober 2012
4. Gediminas Griškevičius Palangos pasakos prancūziškai ir... Lietuvos kūrimas (http://xxiamzius.lt/numeriai/2006/10/25/kult_01.html). Kasutatud 25. oktoober 2012
5. Antanas Tranyzas. "Gintaro muziejus: istorija, dabartis ir perspektyvos" (http://www.museums.lt/Lietuvos_muziejai_2003_nr3/Tranyzas.htm). *LIETUVOS MUZIEJAI 2003 nr 3*, 13. juuli 2010. Vaadatud 25. oktoober 2012. Leedu keel.
6. PALANGA (http://samogitia.mch.mii.lt/LANKYTINOS_VIETOS/palanga.en.htm). Kasutatud 25. oktoober 2012.
7. The Palanga Amber Museum (ajalugu) (http://www.pgm.lt/Istorija/Pal_amb_mus.en.htm). Kasutatud 25. oktoober 2012.
8. Saulės akmuo vėl eksponuojamas (http://www.ve.lt/naujienos/kriminalai/saules-akmuo-vel-eksponuojamas-378483/). Kasutatud 25. oktoober 2012.
9. Dailė (http://www.pgm.lt/Daile/turinys.htm). Kasutatud 25. oktoober 2012.

Välislingid

- Palanga merevaigumuuseumi koduleht (http://www.pgm.lt/index_en.htm)
- PALANGA AMBER MUSEUM (http://samogitia.mch.mii.lt/KULTURA/palanga_museum_en.lt.htm)
- Tiskeviciuste suguvõsa (http://www.pgm.lt/Istorija/tiskeviciai_en.htm)

Pildid, videod ja helifailid Commonsis: **Palanga Merevaigumuuseum (https://commons.wikimedia.org/wiki/Amber_Museum_in_Palanga?uselang=et)**